

## **ВПЛИВ РОЗВИТКУ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АПК УКРАЇНИ**

**Постановка проблеми.** Банківська система України за останні роки набула стрімкого розвитку. За період незалежності нашої держави помітно збільшилася кількість комерційних банків. Одночасно в економіці з'явилося таке поняття як інвестиційна діяльність. В умовах сучасної вітчизняної економіки банківська та інвестиційна сфери іще недостатньо досліджені, адже в теперішньому вигляді вони не застосовувалися при старій командно-адміністративній системі.

**Аналіз останніх досліджень.** Проблематику фінансово-кредитної системи України, зокрема банківської та інвестиційної сфери, висвітлювали у своїх працях Т.І. Андрушків, С.В. Башлай, В.С. Білошапка, О.С. Гришина, І.С. Гуцал, Ш.І. Ібатуллін, Р.Г. Комарницька, О.О. Ляхова, Т.В. Майорова, П.В. Матвієнко, О.А. Сьомченков та ін. Дослідженням інвестиційної діяльності банків також присвячені праці іноземних вчених Р. Ашера, А.Л. Беннетта, М. Гілберта, Б.З. Грайвера, К. Дервиса, К.Ф. Ключникова, Л.М. Красавиної, Дж.П. Льюїса, І.А. Орнатського, В.В. Павлова, М. Педро, Б. Річа, М. Селовські, Л. Сквайєра і деяких інших.

**Постановка завдання.** Банківська система – це фінансова основа сучасної економіки. Вона виконує багато різноманітних функцій, але найбільш поширеною з них є кредитування. Банківські кредити найчастіше використовуються для здійснення інвестиційних проектів. Тому метою цієї статті є аналіз сучасного стану кредитно-фінансової системи України та її впливу на інвестиційні процеси, особливо в такій галузі, як агропромисловий комплекс.

**Виклад основного матеріалу.** Банківська система України започаткована після прийняття Верховною Радою України у березні 1991 р. Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Вона є дворівневою і складається з Національного банку України та банків різних видів і форм власності.

Національний банк України є центральним банком, який проводить єдину державну грошового-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Банки створюються на акціонерних або пайових засадах юридичними та фізичними особами. Свої функції вони реалізують через виконання таких операцій, як залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення на депозитні, вкладні рахунки та недепозитне залучення коштів; кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян, вкладання коштів у цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів; касове та розрахункове обслуговування народного господарства, виконання валютних та інших банківських операцій.

Банки у своїй діяльності керуються Конституцією України, Законами України “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність”, законодавством України про акціонерні товариства та інші види господарських товариств, законодавчими актами України, нормативними актами Національного банку України і своїми статутами.

З січня 1998 р. банківська система України перейшла на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і статистики [2].

Зараз в Україні існує понад півтори сотні комерційних банків, більшість з яких були утворені в 90-ті роки. За останні п'ять років кількість банків хоч і збільшувалася, але дуже несуттєво в порівнянні з минулими роками [2]. Так, за період з 2001 р. по 2005 р. було відкрито лише 10 нових банків. В той час як на початку комерціалізації банківської системи було створено більше 100 банків.

Інвестиційна політика – це діяльність комерційного банку з таким же ступенем ризику, який виникає при операціях з цінними паперами, спрямована на забезпечення прибутковості і ліквідності банківських коштів у цілому.

Світова практика проведення інвестиційної політики комерційних банків як похідна від інвестиційної діяльності з її основними цілями, завданнями, факторами, стратегією і тактикою сформуvala так зване золоте правило інвестицій, яке означає, що дохід від вкладень у цінні папери завжди прямо пропорційний ризикові, на який готовий йти інвестор заради отримання бажаного доходу.

Виходячи з принципових положень інвестиційної діяльності і реально існуючої взаємозалежності між основними факторами вкладення коштів у цінні папери – прибутковістю, ліквідністю і ризиком, кожний комерційний банк незалежно від того, сприймає він це чи ні, здійснює певну інвестиційну політику. У свою чергу основні фактори, які визначають цілі інвестиційної політики банку, – одержання доходу, забезпечення ліквідності і готовність жертвувати

ліквідністю заради прибутку і навпаки, означають, що банк готовий до більшого або меншого інвестиційного ризику. Це і визначає конкретну інвестиційну політику комерційного банку.

Банки – найбільш розповсюджене джерело фінансування інвестицій у західних країнах. Основними напрямками використання вітчизняних банківських ресурсів є кредитування (більша третина активів) і вкладення в іноземні операції (близько половини активів). В Україні банківський кредит не завжди є ефективною формою фінансування інвестицій, однак при правильних розрахунках він може бути виправданим, тому що банку не потрібно передавати у власність частину компанії. Світовий досвід показує, що кредитно-фінансові установи є головною інституційною фінансово-посередницькою структурою на ринку капіталовкладень, які стимулюють розвиток інвестиційної сфери.

Для здійснення інвестиційної політики великі комерційні банки створюють у структурі управління спеціальні інвестиційні відділи. Вони повинні мати таких працівників, які добре володіють навичками реалізації різних інвестиційних програм. Такі фахівці повинні в першу чергу повинні уміти самостійно здійснювати аналіз ринку цінних паперів, визначати, чи відповідає клас і випуск цінних паперів цілям банку, будувати криві прибутковості, забезпечуючи тим самим ретельне регулювання інвестиційної діяльності комерційного банку.

У структурі управління комерційним банком діяльність відділу інвестицій має підлеглий характер. Пріоритет, як правило, належить відділам кредитування і первинного резерву. Однак управління комерційним банком – це групова діяльність, у якій всі операції повинні виконуватися узгоджено і відповідно до інвестиційної політики, яка запроваджується радою директорів. Тому ринок банківського інвестиційного кредиту зумовлює необхідність створення профільних інвестиційних банків. Серед вже існуючих можна назвати такі банки, як АБ “Перший інвестиційний банк”, комерційний промислово-інвестиційний банк “Промінвестбанк”, ВАТ “Акціонерно-комерційний кредитно-інвестиційний банк”, акціонерний банк “Національні інвестиції” та ін.

Капітали українських банків і їх збільшення не відповідає інвестиційним потребам економіки. Наприклад, частка банків у фінансуванні інвестицій в основний капітал усіх галузей економіки не перевищує 6 % [4]. Інша, не менш важлива проблема – це нестача у них “довгих” ресурсів, які в розвинутих країнах є для банків основним джерелом інвестиційних кредитів.

Ми вважаємо, що в такій ситуації іноземні інвестиції розглядаються як важливий фактор інвестиційного росту і повинні більш широко залучатися вітчизняними банками.

Але іноземні інвестиції більш придатні для великих підприємств з потужними виробничим потенціалом. Дещо інша ситуація з малими та середніми підприємствами, яких зараз більшість в Україні. Наприклад, агропромислові господарства терміново потребують вітчизняних інвестицій і державної підтримки.

Негативні економічні тенденції у сільському господарстві в останні роки зумовили необхідність залучення значної маси грошових коштів у розвиток аграрного сектора. Отримати такі кошти із державного бюджету неможливо, тому виходом з цієї ситуації стало ініційоване урядом використання коштів фінансово-кредитних установ.

На жаль, комерційні банки в основному уникають можливостей вступати в кредитні відносини із сільськогосподарськими підприємствами, що пояснюється неспроможністю цих суб'єктів економічних відносин розрахуватися за кредити з реальною відсотковою ставкою, яка склалася на рівні 18-24 % річних. Максимальна річна відсоткова ставка, за якою сільськогосподарські підприємства здатні розрахуватися за отримані кредитні ресурси, на сьогодні складає 14-18 % річних. А це значно менша ставка від реальної існуючої у банківській системі. Згідно з меморандумом, що був укладений між сільгоспвиробниками та Асоціацією банків України середньорічна кредитна ставка не повинна перевищувати 17 %. Станом на перше півріччя 2005 р. лідерами за обсягами кредитування АПК є АППБ "Аваль" та КППБ "Промінвестбанк". Восени 2005 р. підприємствами агропромислового комплексу України фактично погоджені кредитні ресурси в сумі 5,98 млрд. грн., отримано 5,72 млрд. грн. З цієї суми на пільгові кредити припадає 4,42 млрд. грн., у тому числі короткострокових – 3,2 млрд. грн., довгострокових – 1,22 млрд. грн. Як і раніше, кредити залучаються за ставками від 9,3 до 25 % річних. Для порівняння у 2004 р. аграрії одержали 3,93 млрд. грн. кредитних коштів [1]. Але потреба у довгострокових кредитах АПК перебивається лише на 2 %, тобто їх сегмент залишається дуже вузьким.

Актуальною проблемою для підприємств АПК є оновлення основних засобів. На нашу думку, найбільш прийнятним вирішенням цього питання може стати залучення банків до такої поширеної на Заході та дещо нової для нашої країни форми інвестування як лізинг. При цьому участь банку може бути прямою, якщо він безпосередньо

надає основні кошти у тимчасове користування, і непрямую, наприклад, надання позичок лізинговим компаніям. У цьому випадку банк виступає як постачальник кредиту.

Лізинг цікавий усім суб'єктам лізингових відносин, а саме: споживачеві устаткування; інвесторові, представником якого в даному випадку є лізингова компанія; державі, яка може використовувати лізинг для спрямування інвестицій у пріоритетні галузі економіки; нарешті, банкові, який у результаті лізингу може розраховувати на певний довгостроковий прибуток. До всіх перерахованих випадків можна додати і варіант, при якому сам банк стає лізингоотримувачем. Це досить вигідно, тому що при цьому полегшується баланс банку, що у свою чергу позитивно відбивається на економічних показниках, які характеризують банківську діяльність. Наприклад, при лізингу вартість незавершеного виробництва поступово включається в собівартість і не впливає згубно на категорію “капітал” [3], а, отже, і на розрахунки обов'язкових економічних нормативів діяльності кредитних організацій.

Першим кроком до розвитку лізингових відносин повинне стати приведення на законодавчому рівні структури фінансування лізингу в Україні у відповідність з типовою структурою фінансування лізингових компаній у світі. Важливим є також вирішення податкових питань.

**Висновки.** Банківські установи завжди так чи інакше тісно пов'язані з інвестиційною діяльністю. Вони можуть виступати і як посередники, і як інвестори. Тому розвиток кредитно-фінансової системи має дуже потужний вплив на інвестиційні процеси.

На даному етапі розвитку вітчизняної економіки лізинг – це один із шляхів вирішення проблеми реального інвестування АПК України. Тому участь банків у формуванні ринку лізингових послуг стає все більш актуальною. Проблема участі банків у лізингу не нова, але ще недостатньо розроблена і потребує подальших досліджень.

### *Список літератури*

1. <http://www.apk-inform.com/allthematic.php>
2. [http://bank.gov.ua/B\\_syst/index.htm](http://bank.gov.ua/B_syst/index.htm)
3. Матовников М. Ю. Лізинг: новий баланс возможностей и рисков // Банковское дело. – 2002. – № 5. – С. 32-36.
4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) “Шляхом Європейської інтеграції” / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін. – Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.  
Отримано 25.11.2005

Ілляшенко, К.В. Вплив розвитку кредитно-фінансової системи на інвестиційні процеси в АПК України [Текст] / К.В. Ілляшенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / УАБС НБУ. - Суми, 2005. - Т. 15. - С. 292 – 296.